

ART PEDAGOGIKASI VOSITASIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IJODIY FIKRLASH DARAJASINI BAHOLASH MEZONLARI

Sh.F.Hasanova¹

Mas'ul muallif: Hasanova Shalola Farxodovna, Buxoro xalqaro universiteti mustaqil izlanuvchisi.

Accepted: 20 Avgust 2026
Published: 20 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Hasanova, S. F. ART PEDAGOGIKASI VOSITASIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IJODIY FIKRLASH DARAJASINI BAHOLASH MEZONLARI / S. F. Hasanova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 8, № 1. — B. 163–167.

1. Buxoro xalqaro universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada art-pedagogika vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy fikrlash darajasini aniqlash va baholash mezonlarini ishlab chiqishning nazariy-metodik asoslari yoritilgan. Tadqiqotda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy fikrlashini baholashda kognitiv, kreativ, obrazli-tasavvuriy, emotsional-motivatsion, faoliyatli va refleksiv mezonlardan foydalanish imkoniyatlari asoslangan. Har bir mezon doirasida o'quvchining matnni anglashi va tahlil qilishi, original va xilma-xil g'oyalar yaratishi, obrazli tasavvurini namoyon etishi, ijodiy faoliyatga qiziqishi, mustaqil ijodiy mahsulot yaratishi hamda o'z faoliyatini tahlil va baholay olishi kabi ko'rsatkichlar belgilangan. Shuningdek, ijodiy fikrlash darajalarini yuqori, o'rta va past ko'rsatkichlar asosida aniqlashning pedagogik imkoniyatlari ko'rsatilgan. Art-pedagogik vositalarni boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslari bilan integratsiyalash orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlashini obyektiv baholash va uni maqsadli rivojlantirish imkoniyatlari ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: Art-pedagogika, boshlang'ich ta'lim, ijodiy fikrlash, ijodkorlik, ijodiy faollik, baholash mezonlari, diagnostik ko'rsatkichlar, kognitiv mezon, kreativ mezon, obrazli tafakkur, tasavvur, emotsional-motivatsion faollik, refleksiya, o'qish savodxonligi, ijodiy qobiliyat, pedagogik diagnostika.

КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ УРОВНЯ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ С ПОМОЩЬЮ АРТ-ПЕДАГОГИКИ

Аннотация. В данной статье освещены теоретико-методические основы определения и разработки критериев оценки уровня творческого мышления учащихся начальных классов средствами арт-педагогика. В исследовании обоснованы возможности использования когнитивного, креативного, образно-перцептивного, эмоционально-мотивационного, деятельностного и рефлексивного критериев при оценивании творческого мышления учащихся начальных классов. В рамках каждого критерия определены такие показатели, как понимание и анализ текста, создание оригинальных и разнообразных идей, проявление образного воображения, интерес к творческой деятельности, самостоятельное создание творческого продукта, а также способность анализировать и оценивать собственную деятельность. Кроме того, раскрыты педагогические возможности определения уровней творческого мышления на основе высоких, средних и низких показателей. Научно обоснованы возможности объективной оценки и целенаправленного развития творческого мышления учащихся посредством интеграции средств арт-педагогика с уроками читательской грамотности в начальных классах.

Ключевые слова: воображение, арт-педагогика, начальное образование, творческое мышление, творчество, творческая активность, критерии оценки, диагностические показатели, когнитивный критерий, креативный критерий, образное мышление, эмоционально-мотивационная активность, рефлексия, читательская грамотность, творческие способности, педагогическая диагностика.

CRITERIA FOR ASSESSING THE LEVEL OF CREATIVE THINKING OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH ART PEDAGOGY

Abstract. This article examines the theoretical and methodological foundations for determining and developing criteria for assessing the level of creative thinking among primary school students through art pedagogy. The study substantiates the potential of using cognitive, creative, imaginative-perceptual, emotional-motivational, activity-based, and reflective criteria to assess students' creative thinking. Within each criterion, indicators such as students' ability to understand and analyze texts, generate original and diverse ideas, demonstrate imaginative thinking, show interest in creative activities, independently create creative products, and analyze and evaluate their own activities are identified. The article also highlights the pedagogical potential of determining the levels of creative thinking based on high, medium, and low performance indicators. The study scientifically substantiates the possibilities of objectively assessing and purposefully developing students' creative thinking through the integration of art-pedagogical tools into

reading literacy lessons in primary education.

Keywords: art pedagogy, primary education, creative thinking, creativity, creative activity, assessment criteria, diagnostic indicators, cognitive criterion, creative criterion, imaginative thinking, imagination, emotional-motivational activity, reflection, reading literacy, creative abilities, pedagogical diagnostics.

Kirish. Bugungi ta'lim jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchisini faqat tayyor bilimlarni o'zlashtiruvchi emas, balki mustaqil fikrlaydigan, tasavvur qiladigan, yangi g'oyalarni ilgari suradigan va o'z fikrini turli shakllarda ifodalay oladigan shaxs sifatida shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida shakllangan ijodiy fikrlash ko'nikmalari keyingi ta'lim jarayonida o'quvchining muammoli vaziyatlarga mustaqil yondashishi, nostandart yechimlar topishi va o'z imkoniyatlarini namoyon etishi uchun muhim zamin yaratadi. Shu nuqtayi nazardan art-pedagogika o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishning samarali pedagogik vositalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Rasm, musiqa, sahnalashtirish, hikoya yaratish, obrazli ifodalash, ranglar bilan ishlash va boshqa badiiy faoliyat turlari o'quvchining nafaqat estetik didini, balki tasavvur, obrazli tafakkur, emotsional idrok, mustaqil qaror qabul qilish va original g'oya yaratish qobiliyatlarini ham faollashtiradi. Biroq o'quvchilarda art-pedagogika vositasida ijodiy fikrlashni rivojlantirish jarayonini samarali tashkil etish uchun uning natijalarini obyektiv va tizimli baholash muhimdir. Shu sababli o'quvchining ijodiy fikrlash darajasini aniqlashga xizmat qiladigan aniq mezonlar, ko'rsatkichlar va darajalar tizimini ishlab chiqish pedagogik tadqiqotning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mavzuning dolzarbligi. Mazkur mavzuning dolzarbligi, avvalo, zamonaviy ta'limda kreativ fikrlashni mustaqil ta'limiy natija sifatida shakllantirish va baholashga bo'lgan ehtiyojning ortib borayotgani bilan belgilanadi. OECDning PISA-2022 tadqiqotida ijodiy fikrlash o'quvchining turli va original g'oyalarni yaratishi, ularni baholashi hamda takomillashtirishi bilan bog'liq kompetensiya sifatida qaraladi. Bu yondashuv ijodiy fikrlashni faqat umumiy qobiliyat sifatida emas, balki aniq kuzatish va baholash mumkin bo'lgan ta'limiy natija sifatida talqin qilish zarurligini ko'rsatadi. Boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni baholash ayniqsa muhim, chunki mazkur bosqichda o'quvchilarning tasavvur, obrazli tafakkur, qiziqish, mustaqillik va o'zini ifodalash qobiliyatlari jadal rivojlanadi. Agar ushbu imkoniyatlar o'z vaqtida aniqlanib, maqsadli pedagogik ta'sir asosida qo'llab-quvvatlansa, o'quvchining keyingi ta'lim bosqichlaridagi intellektual va ijodiy faolligi uchun mustahkam asos yaratiladi.

Adabiyotlar tahlili. Adabiyotlarda ijodiy fikrlashning psixologik asoslarini o'rgangan L.S. Vigotskiy, J.P. Guilford, E.P. Torrance, san'at va ta'lim integratsiyasini tadqiq qilgan J. Dewey, E.W. Eisner kabi olimlarning qarashlari mazkur milliy talablarni nazariy jihatdan to'ldiradi. Xususan, Guilford va Torrance yondashuvlari asosida o'quvchining ijodiy fikrlashini ravonlik, moslashuvchanlik va originallik ko'rsatkichlari orqali baholash mumkin. Vigotskiyning tasavvur va ijodkorlik haqidagi qarashlari esa badiiy faoliyatni o'quvchining shaxsiy tajribasi bilan bog'lash muhimligini asoslaydi. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida ham ta'lim oluvchilarning intellektual, ma'naviy-axloqiy, jismoniy va estetik rivojlanishi, ularning qobiliyatlarini namoyon etishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish muhim vazifalardan biri sifatida belgilangan. Bu me'yoriy talablar art-pedagogika vositalari orqali o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning huquqiy-pedagogik asosini tashkil etadi.

Shu bilan birga, milliy ta'lim dasturlarida o'quvchining kommunikativ, axborot bilan ishlash, o'zini o'zi rivojlantirish va ijtimoiy faollik kabi kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan talablar ham mavjud. Art-pedagogik topshiriqlarni jamoaviy va individual shakllarda tashkil etish orqali mazkur kompetensiyalar kompleks rivojlantiriladi. Masalan, matn asosida guruhda sahna ko'rinishi tayyorlash o'quvchidan muloqot, vazifalarni taqsimlash, qaror qabul qilish va umumiy natija uchun mas'uliyatni talab qiladi.

Mavzu metodologiyasi. Art-pedagogika sharoitida ijodiy fikrlashni baholashning yana bir muhim jihati shundaki, o'quvchining faoliyatini faqat "to'g'ri" yoki "noto'g'ri" javob asosida baholash yetarli emas. Masalan, o'quvchi rasm chizish, hikoya davomini yaratish, qahramonga boshqa yechim taklif qilish yoki sahnalashtirish jarayonida bir nechta original g'oyalarni ilgari surishi mumkin. Bunday holatda uning ijodiy salohiyatini ravonlik, moslashuvchanlik, originallik, tasavvur, mustaqillik va refleksiya kabi ko'rsatkichlar asosida baholash maqsadga muvofiq.

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish masalasi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari, jumladan, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va o'quvchilarning funksional savodxonligini shakllantirishga qaratilgan talablar bilan uzviy bog'liqdir. Milliy ta'lim siyosatida o'quvchining faqat tayyor bilimlarni o'zlashtirishi emas, balki mustaqil fikrlashi, axborotni tahlil qilishi, muammoga turlicha yondashishi, o'z fikrini erkin ifodalashi va amaliy faoliyatda qo'llay olishi muhim natija sifatida qaralmoqda.

Boshlang'ich ta'lim uchun qabul qilingan milliy o'quv dasturlari mazmunida o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ularda o'qish, tushunish, tahlil qilish, xulosa chiqarish, muloqotga kirishish, mustaqil fikrlash va ijodiy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Bu talablar o'qish savodxonligi darslarini faqat matnni o'qish va savollarga javob berish bilan cheklamasdan, matn mazmunini qayta ishlash va unga nisbatan shaxsiy munosabat bildirishga yo'naltirish zarurligini ko'rsatadi.

Milliy o'quv dasturi talablari nuqtayi nazaridan o'qish savodxonligi o'quvchining matnni mexanik ravishda o'qish qobiliyati emas, balki matn mazmunini anglash, undagi asosiy g'oyani aniqlash, qahramonlarning xatti-harakatlarini baholash, voqealar o'rtasidagi mantiqiy bog'lanishlarni anglash va o'z fikrini asoslab berishni qamrab oluvchi murakkab kompetensiya sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan o'qish savodxonligi darslarida ijodiy topshiriqlardan foydalanish milliy ta'lim maqsadlari bilan bevosita uyg'unlashadi.

Mazkur talablar art-pedagogik yondashuv imkoniyatlari bilan hamohangdir. Art-pedagogikada rasm, musiqa, sahnalashtirish, dramatisatsiya, obraz yaratish, kollaj, komiks, hikoya va boshqa badiiy vositalardan foydalanish orqali

o'quvchining matnni turli nuqtayi nazardan idrok etishi ta'minlanadi. Natijada o'quvchi tayyor mazmunni qabul qiluvchi emas, balki uni talqin qiluvchi, qayta ishlovchi va yangi ijodiy mazmun yaratuvchi subyekt sifatida ishtirok etadi.

Milliy dasturning shaxsga yo'naltirilganlik tamoyili art-pedagogik faoliyatda ham o'z aksini topadi. Chunki bir xil matn asosida turli o'quvchilar turlicha rasm chizishi, qahramon obrazini har xil tasavvur qilishi, voqeaning turlicha yakunini taklif qilishi mumkin. Bunday yondashuv o'quvchining individual tajribasi, qiziqishi, qobiliyati va ijodiy imkoniyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Demak, art-pedagogik topshiriqlarning ochiq va ko'p variantli xarakteri milliy ta'limning individual yondashuv talabini amaliy jihatdan ta'minlaydi.

Boshlang'ich sinf "O'qish savodxonligi" darsligi milliy dastur talablarini amalga oshirishning asosiy didaktik vositalaridan biri sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Darslikdagi badiiy va tarbiyaviy mazmundagi matnlar o'quvchilarda o'qib tushunish bilan birga, qahramonlarni baholash, voqealarga munosabat bildirish va mustaqil xulosa chiqarish uchun asos yaratadi. Mazkur mazmunni art-pedagogik yondashuv bilan boyitish orqali quyidagi ijodiy faoliyatlar tashkil etilishi maqsadga muvofiq:

- matn mazmuni asosida rasm chizish;
- qahramonning yangi obrazini yaratish;
- voqealarning boshqa yakunini taklif qilish;
- matnni sahnalashtirish;
- qahramon nomidan xat yoki kundalik yozish;
- matn asosida komiks yoki vizual hikoya yaratish;
- matnga bir nechta muqobil sarlavha taklif qilish;
- qahramonning harakatlariga nisbatan shaxsiy munosabatni badiiy ifodalash.

Bunday topshiriqlar milliy dasturda ko'zda tutilgan o'quv natijalarini ijodiy faoliyat bilan bog'laydi va o'quvchining o'qish → tushunish → tahlil qilish → talqin qilish → yaratish → ifodalash → baholash jarayonini ta'minlaydi.

Umumlashtirib aytganda, milliy dastur talablari va mavzuga oid ilmiy adabiyotlar tahlili boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishni o'qish savodxonligining tarkibiy natijalaridan biri sifatida qarash imkonini beradi. Mazkur jarayonda art-pedagogika o'quvchining matnni anglashini chuqurlashtiruvchi, emotsional idrokini kuchaytiruvchi, tasavvurini faollashtiruvchi va mustaqil ijodiy mahsulot yaratishga undaydigan pedagogik mexanizm vazifasini bajaradi. Natijada o'qish savodxonligi darsida asosiy natija faqat "o'quvchi matnni tushundi" degan ko'rsatkich bilan cheklanmay, balki "o'quvchi matn asosida mustaqil fikr bildirdi, yangi g'oya yaratdi, uni badiiy yoki verbal shaklda ifodaladi va o'z ijodiy natijasini baholay oldi" darajasiga ko'tariladi. Bu esa milliy ta'lim talablarini zamonaviy art-pedagogik yondashuvlar bilan integratsiyalashning ilmiy-metodik ahamiyatini belgilaydi.

Shu asosda Art pedagogikasi vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy fikrlash darajasini baholash mezonlarini ishlab chiqishda quyidagi asosiy mezonlarni belgilash mumkin:

№	Mezon	Asosiy ko'rsatkichlar
1	Kognitiv mezon	Matn yoki obrazni anglash, tahlil qilish, g'oyalarni o'zaro bog'lash
2	Kreativ mezon	Originallik, ravonlik, moslashuvchanlik, nostandart g'oyalar
3	Obrazli-tasavvuriy mezon	Obraz yaratish, fantaziya, voqeani boshqacha tasavvur qilish
4	Emotsional-motivatsion mezon	Qiziqish, ijodiy faollik, tashabbuskorlik, emotsional munosabat
5	Faoliyatli mezon	Ijodiy mahsulot yaratish, g'oyani amaliy ifodalash
6	Refleksiv mezon	O'z ishini tahlil qilish, xatolarni anglash, natijani baholash

Ushbu mezonlarni yuqori, o'rta va past darajalarga ajratish orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlash dinamikasini aniqlash mumkin. Bunda yuqori daraja mustaqil va original g'oyalar yaratish, ularni turli shakllarda ifodalash va o'z faoliyatini baholash; o'rta daraja o'qituvchi ko'magida ijodiy yechimlar taklif qilish; past daraja esa tayyor namunaga tayanish va mustaqil ijodiy g'oyalarni yaratishda qiyinchilik bilan tavsiflanadi.

Shunday qilib, art-pedagogika vositasida ijodiy fikrlash darajasini baholash mezonlarini ilmiy asoslash nafaqat o'quvchining mavjud ijodiy imkoniyatlarini aniqlash, balki ta'lim jarayonini individuallashtirish, ijodiy topshiriqlarni maqsadli tanlash va pedagogik ta'sir samaradorligini baholash imkonini ham beradi. Shu jihatdan mazkur mezonlar tizimi boshlang'ich ta'limda art-pedagogik texnologiyalarning natijadorligini aniqlashning muhim diagnostik-pedagogik mexanizmi sifatida ahamiyat kasb etadi.

O'quvchilarning ijodiy fikrlash darajasini aniqlashda kognitiv, kreativ, emotsional-motivatsion, faoliyatli va refleksiv mezonlar o'zaro bog'liq holda baholanadi. Har bir mezon bo'yicha o'quvchining amaliy faoliyati kuzatiladi va natijalar yuqori, o'rta, past darajalarga ajratiladi.

1. Kognitiv mezon

Mazmuni: matnni tushunish, asosiy g'oyani ajratish, voqealar o'rtasidagi sabab-oqibat aloqalarini aniqlash, qahramonlarni tahlil qilish va matn asosida yangi fikr bildirish.

Daraja	Tavsifi
Yuqori	O'quvchi matn mazmunini to'liq anglaydi, asosiy va ikkinchi darajali g'oyalarni farqlaydi, qahramonlar xatti-harakatini mustaqil tahlil qiladi, matn asosida mustaqil xulosa va yangi g'oya taklif etadi.
O'rta	Matn mazmunini asosan tushunadi, asosiy g'oyani o'qituvchi yordamida aniqlaydi, tahlil qilishda ayrim qiyinchiliklarga duch keladi, yangi fikr bildirish imkoniyati mavjud, ammo u doimo mustaqil va original bo'lmaydi.
Past	Matn mazmunini qisman anglaydi, asosiy g'oyani aniqlashda qiynaladi, voqealarni tahlil qila olmaydi, savollarga asosan tayyor javoblar orqali munosabat bildiradi.

2. Kreativ mezon

Mazmuni: original g'oya yaratish, fantaziya, divergent tafakkur, muqobil yechimlar topish va nostandart yondashuv.

Daraja	Tavsifi
Yuqori	O'quvchi bir muammo bo'yicha bir nechta original g'oya taklif qiladi, hikoyaga yangi yakuniy qism yaratadi, qahramon harakatlarini o'zgartirish yoki yangi obraz yaratishga qodir, nostandart yechimlarni mustaqil topadi.
O'rta	Bir nechta g'oya taklif qila oladi, ammo ularning aksariyati tanish namunalarga asoslangan bo'ladi. Ijodiy topshiriqlarni qisman mustaqil bajaradi.
Past	Asosan tayyor namunaga taqlid qiladi, yangi g'oya taklif qilishda qiynaladi, bir muammo uchun bitta standart yechim bilan cheklanadi.

3. Emotsional-motivatsion mezon

Mazmuni: ijodiy topshiriqlarga qiziqish, faol ishtirok, tashabbus, emotsional munosabat va yangi faoliyatga intilish.

Daraja	Tavsifi
Yuqori	Ijodiy topshiriqlarni qiziqish bilan qabul qiladi, o'z tashabbusi bilan faol ishtirok etadi, savollar beradi, yangi g'oyalarni sinab ko'rishga intiladi va ijodiy faoliyatdan ijobiy emotsional qoniqish oladi.
O'rta	Ijodiy topshiriqlarni bajaradi, ammo asosan o'qituvchi yoki tengdoshlari rag'batiga ehtiyoj sezadi; qiziqishi barqaror emas.
Past	Ijodiy topshiriqlarga qiziqishi past, faoliyatda passiv ishtirok etadi, yangi vazifalardan qochishi yoki faqat ko'rsatma asosida ishlashi kuzatiladi.

4. Faoliyatli mezon

Mazmuni: o'quvchining o'z g'oyasini amaliy ijodiy mahsulotga aylantira olishi va uni turli shakllarda ifodalashi. Bunda rasm, komiks, hikoya, sahna ko'rinishi, rolli ijro, kollaj, ijodiy yozuv va boshqa mahsulotlar hisobga olinadi.

Daraja	Tavsifi
Yuqori	O'quvchi mustaqil ravishda ijodiy mahsulot yaratadi, uni mazmunan boyitadi, o'z g'oyasini rasm, matn, sahnalashtirish yoki boshqa shaklda aniq ifodalaydi.
O'rta	Ijodiy mahsulot yaratadi, lekin uni bajarishda qisman yordam yoki namunaga ehtiyoj sezadi; mahsulotda mustaqil g'oyalar cheklangan bo'ladi.
Past	Ijodiy mahsulot yaratishda jiddiy qiyinchilikka duch keladi, tayyor namunadan foydalanadi yoki topshiriqni to'liq bajara olmaydi.

5. Refleksiv mezon

Mazmuni: o'z ishini tahlil qilish, yutuq va kamchiliklarini anglash, o'z fikrini baholash va faoliyatini takomillashtirish yo'llarini belgilash.

Daraja	Tavsifi
Yuqori	O'z ishini mustaqil tahlil qiladi, nima uchun aynan shu yechimni tanlaganini tushuntiradi, xatolarini aniqlaydi va ishini qanday yaxshilash mumkinligini ayta oladi.
O'rta	O'z ishiga baho bera oladi, ammo sabablarni tushuntirish va kamchiliklarni aniqlashda o'qituvchi yordamiga ehtiyoj sezadi.
Past	O'z ishini mustaqil baholashda qiynaladi, xatolarini anglash va ularni tuzatish yo'llarini belgilay olmaydi.

Ushbu beshta mezon asosida har bir o'quvchining umumiy ijodiy fikrlash darajasini aniqlash mumkin. Tadqiqotda qulay bo'lishi uchun har bir mezonni 3 ballik tizimda baholashni taklif qilish mumkin:

3 ball — yuqori daraja;

2 ball — o'rta daraja;

1 ball — past daraja. Beshta mezon bo'yicha maksimal natija 15 ballni tashkil etadi.

Umumiy ball	Ijodiy fikrlash darajasi	Ilmiy-pedagogik tavsif
13–15 ball	Yuqori	O'quvchi mustaqil va original fikrlaydi, matnni ijodiy qayta ishlaydi, yangi g'oyalar yaratadi, ularni amaliy ifodalaydi va o'z faoliyatini refleksiv baholaydi.
9–12 ball	O'rta	O'quvchida ijodiy fikrlashning asosiy elementlari shakllangan, biroq yangi g'oya yaratish, mustaqil qaror qabul qilish va o'z faoliyatini baholashda qisman pedagogik qo'llab-quvvatlashga ehtiyoj mavjud.
5–8 ball	Past	O'quvchi asosan reproduktiv faoliyatga tayanadi, matnni qayta aytish bilan cheklanadi, mustaqil va original g'oya yaratishda, ijodiy mahsulot hosil qilishda hamda refleksiyada qiyinchiliklarga duch keladi.

"O'QI – HIS QIL – TASAVVUR QIL – YARAT – IFODALA – BAHOLA" mualliflik texnologiyasi asosida mezonlar quyidagicha bog'lanadi:

Model bosqichi	Diagnostik mezon	Asosiy ko'rsatkich
O'QI	Kognitiv	Matnni anglash va tahlil qilish
HIS QIL	Emotsional-motivatsion	Qahramon va voqealarga emotsional munosabat
TASAVVUR QIL	Kreativ	Fantaziya va obrazli tafakkur
YARAT	Kreativ + faoliyatli	Yangi va original mahsulot yaratish
IFODALA	Faoliyatli	O'z g'oyasini og'zaki, yozma yoki badiiy ifodalash
BAHOLA	Refleksiv	O'z ishini tahlil qilish va baholash

Xulosa. Shunday qilib, boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy fikrlash darajasini mazkur mezonlar asosida aniqlash faqat yakuniy ijodiy mahsulotni baholashga emas, balki ijodiy fikrlashning shakllanish jarayonini kompleks diagnostika qilishga imkon beradi.

Bunda yuqori daraja mustaqillik, originallik, divergent tafakkur, ijodiy tashabbus va refleksivlikning barqaror namoyon bo'lishi; o'rta daraja mazkur sifatlarning qisman shakllanganligi va pedagogik qo'llab-quvvatlashga ehtiyoj; past daraja esa reproduktiv fikrlashning ustunligi, ijodiy tashabbus va mustaqil g'oya yaratishning yetarli darajada shakllanmaganligi bilan tavsiflanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1991.
- [2] Guilford J.P. The Nature of Human Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 1967.
- [3] Torrance E.P. Torrance Tests of Creative Thinking: Norms-Technical Manual. – Lexington, MA: Personnel Press, 1974.
- [4] Amabile T.M. Creativity in Context: Update to the Social Psychology of Creativity. – Boulder, CO: Westview Press, 1996.
- [5] Dewey J. Art as Experience. – New York: Perigee Books, 2005.
- [6] Eisner E.W. The Arts and the Creation of Mind. – New Haven: Yale University Press, 2002.
- [7] Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. – New York: Basic Books, 1983.
- [8] OECD. PISA 2022 Assessment and Analytical Framework: Reading, Mathematics and Creative Thinking. – Paris: OECD Publishing, 2023.
- [9] OECD. PISA 2022 Results (Volume III): Creative Minds, Creative Schools. – Paris: OECD Publishing, 2024.
- [10] Ўзбекистон Республикаси. "Таълим тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни. ЎРҚ-637-сон, 23 сентябрь 2020 йил.